Edu Stra Med Sci. 2020, Vol.12, No.6

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

The Basis of Axiology of coexistence Education for Improving the Iran Education System, Considering Adaptive Studies

Salman Rezvankhah*[1], Susan Keshavarz[1], Akbar Salehi[1], Mohsen Farmahini Farahani[2]

[1] Philosophy of Education, Kharazmi University, Tehran, Iran
[2] Department of Philosophy of Education, Shahed University, Tehran, Iran

Corresponding author: Salman Rezvankhah, Philosophy of Education, Kharazmi University, Tehran, Iran. Email: s.kh.yass@gmail.com

Article Info

Keywords: *Coexistence, Axiology Foundations, Coexistence Teaching Methods, Multicultural Countries, Iran*

Abstract

Introduction: Different people from different groups in multicultural countries have differences in their views and their way of life. So, one of the most important issues in such societies is the creation of interactions between different groups. In this regard, the study of the axiology foundations of co-existence education is necessary to better explain the coexistence education in the studied countries. The aim of this study is to achieve the methods of coexistence education in such communities to provide a solution for Iran's education

Methods: The way for achieve to this methods is a comparative study of the education of multicultural countries. The method of research is George Brady's method, which is carried out in four stages of description, interpretation, neighborhood and comparison.

Results: The results of the research show that some the axiology foundations of co-existence education are: freedom in opinion and thought and maintaining human dignity. Coexistence education is important for China and Canada education. There are also a variety of ways to learn coexistence in these countries that are based on the interaction between class members and groups. Finally, there are some ways for coexistence education in China and Canada that by considering the dominant Iranian culture, they can be used for coexistence education in Iran.

Conclusion: From the results of the research it can be seen that considering the cultural context of each country, different educational methods can be searched in the curriculum of different countries and used to improve the education of countries.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۲، شماره ۶، ۱۳۹۸
صفحات: ۴۵-۵۶

مبانی ارزش شناختی آموزش همزیستی برای بهبود نظام آموزش‌وپرورش ایران با توجه به مطالعات تطبیقی

سلمان رضوان خواه* [۱]، سوسن کشاورز [۱]، اکبر صالحی [۱]، محسن فرمهینی فراهانی [۲]

[۱] گروه فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

[۲] گروه فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه شاهد، تهران، ایران

**نویسنده مسوول: سلمان رضوان خواه. گروه فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. ایمیل: s.kh.yass@gmail.com*

چکیده

مقدمه: وجود افراد مختلف از اقوام متفاوت در کشورهای چند فرهنگی، تفاوت در نوع دیدگاه‌ها و نحوه‌ی زندگی آن‌ها را به دنبال خواهد داشت، پس یکی از مسائل مهم در این‌گونه جوامع، ایجاد تعامل بین اقوام و گروه‌های گوناگون است. در این میان بررسی مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی برای تبیین بهتر آموزش همزیستی در کشورهای موردمطالعه ضروری است. هدف پژوهش حاضر دستیابی به شیوه‌های آموزش همزیستی در این‌گونه جوامع برای ارائه‌ی راهکار به آموزش‌وپرورش ایران است.

روش‌ها: روش رسیدن به این شیوه‌ها مطالعه‌ی تطبیقی آموزش‌وپرورش کشورهای چند فرهنگی است. روش پژوهش، روش جرج بردی است که در چهار مرحله‌ی توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه صورت می‌گیرد. ابزار پژوهش فیش بوده و چون روش مطالعه، کیفی است، نمونه‌گیری انجام نشده است.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد، برخی از مبانی ارزش شناختی آموزش همزیستی عبارت‌اند از آزادی عقیده و فکر و همچنین حفظ کرامت انسانی. دو کشور چین و کانادا اهمیت قابل قبولی برای آموزش همزیستی قائل هستند. همچنین روش‌های متنوعی برای آموزش همزیستی در این دو کشور وجود دارد که بر تعامل بین افراد و گروه‌های کلاسی استوار هستند. نهایتاً اینکه برخی از روش‌های آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا وجود دارد که باملاحظه‌ی فرهنگ غالب کشور ایران می‌توان از آن‌ها جهت آموزش همزیستی استفاده نمود.

نتیجه‌گیری: از نتایج حاصل از پژوهش می‌توان به این دریافت رسید که ضمن توجه به بافت فرهنگی هر کشور می‌توان روش‌های تربیتی مختلف را در برنامه درسی کشورهای مختلف جستجو کرده و از آن برای بهبود آموزش‌وپرورش کشورها استفاده کرد.

واژگان کلیدی: همزیستی، مبانی ارزش شناختی، شیوه‌های آموزش همزیستی، کشورهای چند فرهنگی، ایران

مقدمه

یکی از موضوعات اساسی در فرایند جهانی‌شدن ایجاد تغییر و تحول در باورها و ارزش‌های یادگیرندگان جهت وابستگی متقابل اجتماعی و فرهنگی افراد مختلف با آرا گوناگون و دستیابی به همزیستی مسالمت‌آمیز در اجتماع محلی، شهر، کشور و درنهایت جامعه جهانی است. مشارکت در زندگی جمعی مستلزم پذیرش مسئولیت در قبال یکدیگر و فهم تنوع و تعدد باورها و ارزش‌ها و تحمل آن می‌باشد(۱).

آموزش همزیستی نه‌تنها باعث می‌شود که افراد در یک کشور، مثلاً در کشورهای چند فرهنگی با آرامش خاطر در کنار یکدیگر زندگی کنند، بلکه افراد را به‌عنوان یک شهروند جهانی پرورش می‌دهد و آنان را برای تعامل و ارتباط با افراد مختلف در کشورهای مختلف آماده می‌نماید(۲)، لذا توجه به شیوه‌های آموزش همزیستی در آموزش مدرسه‌ای این مدارس ضرورت دارد. یکی از نکات مهم در آمورش همزیستی در جوامع چند فرهنگی شناختن ارزش‌های قومیت‌ها و اقلیت‌های مذهبی و فرهنگی و آموزش دانش آموزان به اینکه به این ارزش‌ها اهمیت داده و به آن‌ها احترام بگذارند.

ارزش‌ها به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر در ایجاد تفاوت‌ها در روند تحولات فرهنگی در جوامع گوناگون هستند. از سوی دیگر وجود

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

و تقویت این عنصر در کنار عناصر دیگر، مفهوم تهاجم فرهنگی را از همزیستی مسالمت‌آمیز فرهنگ‌ها جدا و سیر تحولات را عینی‌تر می‌سازد، چراکه ارزش‌ها اصول گسترده‌ای هستند که مردم، درستی آن‌ها را به‌عنوان واقعیت قبول دارند(۳). در عصر ما بررسی ارزش‌ها یا آنچه برای افراد و اجتماعات ارزش دارد کاری مهم و ضروری است. بااینکه پاره‌ای از رشته‌های علمی به‌طور غیرمستقیم در وضع ارزش‌ها دخالت دارند و اربابان دین و مذاهب نیز در تقویت ارزش‌های اخلاقی تلاش می‌کنند، بااین‌وجود بررسی ارزش‌های اساسی کار اصلی فلسفه می‌باشد؛ بنابراین بررسی مبانی ارزش‌شناسی نیز در این پژوهش ازاین‌جهت مهم و ضروری است که ارزش‌ها رکن اساسی زندگی آدمی را تشکیل می‌دهند و با تجلی در فرهنگ سازمانی و جهت‌دهی به آن، نقش مهمی در نهادهای اجتماعی، ازجمله نهاد آموزشی و تعامل با عناصر مختلف آن دارند. ارزش‌ها شکل‌دهنده‌ی شخصیت، هویت و رفتارهای ما هستند و همچنین تفسیر ما از زندگی و مجموعه فعالیت‌هایی که در طول حیات خود انجام می‌دهیم، وابسته به مجموعه ارزش‌هایی است که برای خود برگزیده‌ایم(۴)؛ بنابراین ضروری است که قبل از مطالعه‌ی وضعیت آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در یک بستر خاص اشاره‌ای به مبانی ارزش‌شناسی همزیستی مسالمت‌آمیز شود.

چین و کانادا را ازاین‌جهت انتخاب کرده‌ایم که دو کشور دارای انواع متعددی از اقوام و نژادها بوده و مأمن مهاجران زیادی از کشورهای دیگر هستند و بررسی روش‌های آموزش همزیستی در این دو کشور می‌تواند راهنمای مناسبی برای دستیابی به شیوه‌های آموزش همزیستی برای آموزش‌وپرورش ایران باشد.

همزیستی مسالمت‌آمیز فرایندی است که به‌موجب آن دو یا چند نفر یا گروه در مجاورت مکانی و یا نوعی رابطه‌ی متقابل که مبتنی بر کارکردهای معینی است با یکدیگر زیست می‌کنند (۵). همزیستی در برابر کشمکش قرار دارد. کشمکش شرایطی است که در برابر روابط متقابل افراد یا گروه‌ها پدید می‌آید و حاکی از بی‌مهری و قهر آشکار و تخریب می‌باشد(۶).

در عصر ما روابط انسانی به صورتی خاص درآمده است. این روابط کمتر جنبه دینی، ملی، طبقه‌ای و نژادی دارد. تغییر و تحول افکار و عقاید، تزلزل وضع طبقه‌ای، توسعه و گرایش آرمان‌های دموکراتیک، حرکت به‌سوی یکپارچگی جامعه انسانی، توسعه و پیشرفت وسایل ارتباطی و تلاش و کوشش برای تأمین حقوق فردی و رفاه جمعی در وضع ارزش‌ها تأثیر فراوان کرده‌اند. بااینکه تفاهم میان اقوام و افراد و ملل روبه توسعه و افزایش است، بااین‌وجود نفوذ زمینه‌های فرهنگی، رسوخ افکار و عقاید خاص، منافع اقتصادی، قدرت‌طلبی و نظریات فردی، ارزش‌ها را پیچیده ساخته و آن‌ها را در معرض تفسیرهای گوناگون قرار داده است؛ بنابراین فیلسوفان باید با دیدی وسیع و درکی عمیق تحولاتی را که در جنبه‌های مختلف زندگی رخ‌داده موردبررسی قرار دهند و با توجه به طبیعت آدمی و احتیاجات و مشکلات فردی و جمعی، آنچه را که باارزش است مشخص سازند و از طریق تعلیم و تربیت و دستگاه‌های آموزشی افراد را متوجه این‌گونه ارزش‌ها کنند و آن‌ها را برای تحقق دادن ارزش‌های اساسی تشویق کنند(۷). در این رابطه مورگنتا در تحلیلی که از شرایط همزیستی مسالمت‌آمیز بین گروه‌های اجتماعی دارد معتقد است، وجود زبان مشترک، رسوم، خلقیات، خاطرات تاریخی، باورهای فکری و ارزش‌های اخلاقی، فلسفه‌ی بنیادین سیاسی- اجتماعی و نمادهای ملی مشترک به‌مثابه‌ی عناصر عضویت در جامعه‌ی ملی واحد، سهم بسزایی در نیل به صلح و همزیستی بین گروه‌های اجتماعی دارند(۸).

بنابراین پژوهش حاضر تلاشی در جهت دستیابی به این ارزش‌ها و به‌طور دقیق‌تر دستیابی به مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا- به‌عنوان دو کشور چند فرهنگی- جهت ارائه‌ی راهکار به آموزش‌وپرورش ایران است. به دلیل اهمیت موضوع همزیستی، تحقیقات مختلفی در این رابطه، در داخل و خارج از کشور انجام‌شده است که در ادامه به آن‌ها می‌پردازیم.

بایر و استالی(Bayer & Staly) معتقدند که ضرورت دارد جامعه‌ی آموزشی از نقش و مسئولیت‌های خود در قبال هدایت نسل جدید برای حل مشکلات این جهان پر از خشونت آگاه گردد(۹). در همین رابطه جیمز(James)، اعتقاد دارد که حتی بهترین مدارس نیز خشونت را هرروز از طریق قوانین و مقررات، محتوای آموزشی و روش‌های تعلیم و تربیت اعمال می‌نمایند. ازنظر وی، هنگامی‌که قوانین و مقررات آموزشی بدون مشارکت دانش آموزان تدوین و اجرا می‌شود، یا برنامه‌ی درسی مدارس به‌صورت زمان‌بندی‌شده، فقط بر اساس نظر بزرگ‌سالان و بدون کمترین توجه به نیازهای دانش آموزان تدوین می‌گردد، خود ترویج کننده‌ی خشونت است(۱۰).

در خصوص راه‌های برون‌رفت از معضل خشونت در مدارس که در دو پژوهش گذشته بدان اشاره شد، مک فارلند(Mc Farland)، در پژوهشی که در این زمینه انجام داده نشان می‌دهد که آماده‌سازی بچه‌ها برای زندگی و همزیستی مسالمت‌آمیز مستلزم تعلیم و تربیتی همه‌جانبه است که آگاهی آنان را از خود، اجتماع، فرهنگ و محیط‌زیست افزایش می‌دهد و این امر نه‌تنها باید از طریق اجرای برنامه‌های آموزش همزیستی، بلکه باید در قالب فعالیت‌های تربیتی، تدوین و اجرای قوانین، روش‌های آموزش و تضاد و تعاملات موجود در سطح مدرسه، دنبال شود(۱۱). همچنین به‌عنوان یکی دیگر از روش‌های پیشگیری از ناهمزیستی های موجود در مدارس، دسی ویلیا(Desivilia) در پژوهشی با عنوان «اشاعه‌ی همزیستی به‌وسیله‌ی آموزش درگیرانه» مدل MACBE را پیشنهاد می‌دهد. این پژوهش یک برنامه‌ی تربیتی را ارائه می‌دهد که به دنبال ایجاد ارتباط میان

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

دشمنان دیرینه است. این برنامه بر اساس مدل فوق طراحی‌شده است. این پژوهش که به‌صورت خاص به ناسازگاری بین اعراب و یهودی‌های فلسطین می‌پردازد معتقد است که حتی اجرای محدود و جزئی این طرح می‌تواند به ایجاد همزیستی مسالمت‌آمیز بین اعراب و یهودیان کمک کند(۱۲). یونسکو نیز برای حل معضل رفتارهای درگیرانه ی مبتنی بر عدم وجود همزیستی مسالمت‌آمیز در دومین نشست بین دولتی آموزش‌وپرورش منطقه‌ای در پژوهشی با عنوان «آموزش‌وپرورش برای صلح و همزیستی» طرحی را برای آمریکای لاتین و کارائیب مطرح کرد که آموزش‌وپرورش باکیفیت برای همه بدان معناست که یک رویکرد مقایسه‌ای را اتخاذ می‌کند و این رویکرد نهایتاً می‌تواند در حوزه‌ی همزیستی صورت گیرد و منجر به مدرسه‌ای بشود که مروج همزیستی مبتنی بر احترام متقابل و حل مناقشه به‌صورت صلح‌آمیز شود(۱۳). همچنین کلی فورد(Clifford) و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «تعلیم و تربیت برای صلح و مدارا» مربیان را تشویق می‌کنند که از سنت‌ها به‌عنوان منبع صلح و مدارا استفاده کنند. ایشان همچنین روش‌هایی را برای آموزش صلح و مدارا پیشنهاد می‌کنند(۱۴)، نیز در این رابطه، مارتینز(Martins) و همکاران در پژوهشی با عنوان «رسانه و هم‌اندیشی فرهنگ‌ها برای همزیستی فرهنگی» قصد دارند بامطالعه‌ی عمیق، دانشی را تولید کنند که بتواند راهبردهایی را برای زندگی با یکدیگر ارائه دهد. آن‌ها قصد دارند نسل‌های آینده را برای استفاده‌ی منتقدانه از رسانه تربیت کنند چراکه معتقدند رسانه به‌عنوان یک ابزار و کانال برای ارتباطات انسانی جستجوی اطلاعات و ابزاری برای تحقیقات دارای آسیب‌هایی است که آن‌ها باید از این آسیب‌ها عبور کرده و گرفتار آن‌ها نشوند(۱۵) در خصوص راهکارهای موردنظر، به‌سان سایر موارد مطرح‌شده، هاشمی(۱۶) در پایان‌نامه‌ی دکتری خود با عنوان «بررسی همزیستی مسالمت‌آمیز به مثابه‌ی هدفی تربیتی و بازتاب آن در کتاب‌های درسی مقطع متوسطه آموزش‌وپرورش ایران» تأکید دارد که در آموزش همزیستی، طراحان و مجریان برنامه‌ها باید فرایند درونی سازی ارزش‌ها، مهارت‌ها و رفتارهای همزیستی مسالمت‌آمیز عادلانه را مدّ نظر داشته باشند و درنهایت در خصوص راهکارهای حل معضل ناهمزیستی، برخورداری و همکاران نیز در راستای بررسی آموزش صلح و همزیستی، به بررسی نقش درس آموزش هنر در تحقق برنامه‌ی درسی صلح محور پرداخته‌اند. ایشان معتقدند کلاس‌های هنر هم بستری هستند که با ایجاد فضایی غیررسمی و دوستانه همراه با ارج نهادن به تفاوت‌ها به ایجاد و توسعه نگرش صلح‌طلبانه در کودکان یاری می‌رسانند و هم این‌که با توجه به محتوای درس هنر و نحوه تعاملات میان فراگیران، مدارا و مهربانی و مشارکت در سطح گسترده‌تری انجام می‌شود (۱۷).

باوجود پیشنهادات اخیر برای حل معضل عدم همزیستی میان افراد و جوامع در مدرسه یا غیر آن، برخی معتقدند راه برون‌رفت از این مشکل وجود ندارد. به‌عنوان‌مثال، زمبیلاس(Zembylas) و بکرمان(Bekerman) در پژوهشی با عنوان «مسئله‌ی عدالت در آموزش‌وپرورش همزیستی مسالمت‌آمیز» بر دو نکته اساسی تأکید می‌کنند و معتقدند که در زمان ما دو مسئله‌ی اصلی وجود دارد که توجه به آن‌ها ضروری است یکی غیرممکن بودن دور شدن از تضادها و دیگری نبودن یک شیوه‌ی جهانی برای برقراری ارتباط(۱۸).

نکته‌ای که در این زمینه باید به آن توجه داشت این است که در هیچ‌یک از این پژوهش‌ها بر کشورهای چند فرهنگی تأکید نشده است. در کشورهای چند فرهنگی که افرادی از نژادها و فرهنگ‌های مختلف در کنار یکدیگر جمع‌اند آموزش همزیستی اهمیت دوچندانی می‌یابد. چراکه زندگی مسالمت‌آمیز بین این گروه‌های متفاوت درگرو آموزش صحیح همزیستی است.

اگرچه یونسکو در رژیم اشغال گر قدس و همچنین در کشورهای آمریکای لاتین(۱۹) پژوهش‌هایی را در مورد همزیستی انجام داده است، اما در مورد کشورهای چین و کانادا پژوهشی صورت نگرفته است؛

از یک‌سو ایران به‌عنوان یکی از کشورهایی که مهد فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف است به‌گونه‌ای در معرض مشکلاتی است که عدم وجود همزیستی مسالمت‌آمیز می‌تواند موجد آن باشد و از سوی دیگر مطالعات انجام‌شده توسط پژوهشگران نشان از عدم وجود روش‌های مناسب جهت آموزش صلح و همزیستی در ایران دارد(۲۰).

بنابراین استفاده از یافته‌های این پژوهش می‌تواند در حل مسائلی که در کشور ما ممکن است به علت وجود فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف به وجود بیاید راهگشا باشد. لذا راهکارهایی در این پژوهش برای آموزش‌وپرورش ایران ارائه خواهد شد. بر این اساس برای حصول به آنچه موردنظر است اهداف پژوهشی زیر تنظیم‌شده است.

۱- احصا و بررسی مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا.

۲- توصیف جایگاه آموزش همزیستی در نظام آموزشی کشورهای چین و کانادا.

۳- احصا و بررسی شیوه‌های آموزش همزیستی در برنامه‌ی درسی کشورهای چین و کانادا.

۴- استخراج راهکارهایی جهت استفاده از شیوه‌های آموزش همزیستی مورداستفاده در کشورهای چین و کانادا در آموزش‌وپرورش ایران.

روش‌ها

روش مقایسه در تبیین ویژگی‌های آموزشی به پژوهشگران این امکان را می‌دهد تا با دقت بیشتر از چگونگی مسئله‌ی موردتحقیق آگاهی یابد. «باید توجه داشت که مطالعه‌ی تطبیقی فقط

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

مقایسه‌ی ساده بین پدیده‌های تربیتی نظام آموزش‌وپرورش نیست، بلکه نظام آموزش‌وپرورش در هر کشوری با محیط‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، فیزیکی، صنعتی و اقتصادی ارتباط تنگاتنگی دارد»(۲۱).

برای یک مطالعه‌ی تطبیقی خوب باید به بعضی از شرایط توجه کرد که دو مورد آن‌ها عبارت‌اند از: مطالعه و بررسی جامع بر روی تمام گزینه‌های موجود و ممکن‌الوجود و دوم توجه به زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی در انتخاب و کاربست گزینه‌ها که این مورد بسیار مهم است(۲۲).

بر این اساس، روش انجام تحقیق در این پژوهش مطالعه‌ی تطبیقی است که برگرفته از روش مطالعه تطبیقی جرج بردی لهستانی است که پس از سال‌ها تدریس و تحقیق درزمینه‌ی آموزش‌وپرورش تطبیقی و انجام فعالیت‌های پژوهشی فراوان در این زمینه شیوه‌ی تحقیقات تطبیقی تبیین کرده است(۲۳). بر اساس روش بردی و با توجه به ماهیت و نوع مطالعه که مقایسه‌ی آموزش‌وپرورش دو کشور چند فرهنگی است، این تطبیق در چهار مرحله‌ی توصیف، تفسیر، هم‌جواری و مقایسه انجام‌شده است. این مطالعه از نوع پژوهش‌های بنیادی است که در آن به معرفی روش‌های کاربردی برای بهبود آموزش‌وپرورش استفاده شده است.

بدین ترتیب که برای پاسخ به سؤالات پژوهش ابتدا و در مرحله‌ی اول به معرفی و توصیف آنچه در نظام آموزش‌وپرورش کشورهای چند فرهنگی چین و کانادا وجود دارد پرداخته می‌شود، این مواد توصیفی از طریق واکاوی و مطالعه‌ی پایگاه‌های اینترنتی و همچنین مقالات داخلی و خارجی و کتاب‌های مرتبط با آموزش‌وپرورش دو کشور چین و کانادا حاصل شده است. آنگاه مطابق با مرحله‌ی دوم روش بردی این توصیفات مورد بررسی و تفسیر قرار می‌گیرند و متناسب با سؤال پژوهشی، تجزیه‌وتحلیل می‌شوند. بدیهی است این تجزیه‌وتحلیل راهی برای دریافت جایگاه و نیز روش‌های آموزش همزیستی در آموزش‌وپرورش این دو کشور خواهد بود. در مرحله‌ی سوم برون داد مراحل یک و دو در کنار یکدیگر و متناسب با سؤالات پژوهشی در جدول‌هایی قرار می‌گیرد و از این طریق جایگاه آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز و همچنین روش‌های آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در این دو کشور مشخص خواهد شد. و نهایتاً در مرحله‌ی آخر به مقایسه‌ی آنچه در مراحل اول تا سوم به‌دست‌آمده است پرداخته می‌شود تا از این طریق به راهکارهایی برای بهبود وضعیت آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در آموزش‌وپرورش ایران دست‌یابیم.

جامعه‌ی پژوهش نظام آموزش‌وپرورش کشورهای چین و کانادا است که از طریق کتاب‌ها و مقالات مرتبط نیز پایگاه‌های اینترنتی معتبر به مطالعه‌ی نظام آموزشی این دو کشور پرداخته شده است. ابزارهای پژوهش فیش‌های یادداشت‌برداری هستند که در طول پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند. به سبب نوع مطالعه که کیفی است، نمونه‌گیری انجام نشده است و به‌تبع آن از نرم‌افزارهای آماری نیز استفاده نشده است؛ اما همان‌طور که اشاره شد، در میان کشورهای چندفرهنگی تنها به مطالعه‌ی کشورهای چین و کانادا اکتفا شده است که دلیل این انتخاب نیز در بیان مسئله آمده است.

نتایج

مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا

مبانی ارزش شناختی توصیف‌ها و تبیین‌هایی در امور ارزشی هستند(۲۴). ارزش‌شناسی به بحث درباره‌ی نظریه‌ی ارزش می‌پردازد و درصدد است تا آنچه را که اخلاقاً خیر و صحیح است توصیه نماید. اخلاق و زیبایی‌شناسی بخش‌های ارزش‌شناسی را تشکیل می‌دهند. اخلاق، ارزش‌های معنوی و منش را به روش فلسفی موردمطالعه قرار می‌دهد. زیبایی‌شناسی ارزش‌ها را در قلمرو زیبایی و هنر بررسی می‌کند(۲۵).

در پاسخ به سؤال اول پژوهش قصد بر این است که مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی را مشخص نموده و روش‌هایی که منطبق بر این مبانی هستند را یافته و موردبررسی قرار دهیم.

حفظ کرامت انسانی

یکی از مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی در کشورهای موردمطالعه حفظ کرامت انسان‌ها — از هر رنگ و نژادی که باشند– است. کرامت نفس همان چیزی است که امروزه روان شناسان از آن به‌عنوان تحول در شخصیت و کسب شخصیت متعالی یاد می‌کنند. حفظ و ارتقای کرامت انسانی در یک جامعه وقتی میسر است که یک نظام تربیتی کارآمد، بستر مناسبی را برای حفظ و ارتقای کرامت انسانی در جامعه و بین مردم فراهم کند؛ یعنی با تربیتی شایسته، رعایت احترام متقابل را به افراد آموخته و افراد را به رعایت شئون همدیگر ترغیب نماید و خود نیز عملاً کرامت انسان را حفظ نمایند(۲۶). آنچه در نظام آموزشی و تربیتی دو کشور چین و کانادا موردمطالعه قرار گرفت نشان می‌دهد که این مبنای تربیتی منشأ آموزش همزیستی در این کشورها قرارگرفته است که در ادامه به برخی از شیوه‌های آموزشی منطبق بر این مبنای ارزش‌شناسی اشاره می‌شود. یکی از روش‌های آموزش همزیستی در کشور چین که منطبق بر مبنای حفظ کرامت انسانی می‌باشد، عبارت از: «آموزش ارزش حقیقت برای احترام به فرهنگ‌های متنوع و آموزش مهربانی برای توجه بیشتر به همزیستی مسالمت‌آمیز» است که در قالب طرح ساختار اخلاقی کودکان چینی اجرا می‌شود. تا از این طریق بتوانند به دانش آموزان بیاموزند که به شأن و شخصیت هم نوعان خود از هر قوم و اقلیتی که باشند احترام بگذارند(۲۷). یا اینکه در کشور کانادا روش‌هایی مانند: «انتخاب جملاتی از فرهنگ‌های مختلف که بر شأن انسانی تأکید می‌کنند و بحث روی این جملات توسط دانش آموزان»، روش آموزشی «غلبه بر قالب‌های بیانی یا شنیداری» و «روش ایفای نقش تمثیل تارعنکبوت»(۲۸).

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

رعایت عدالت آموزشی و تربیتی

یکی از مؤثرترین راه‌های تحقق عدالت اجتماعی، تأمین فرصت‌های یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه به فعالیت‌های آموزشی و تربیتی است و همه‌ی آحاد انسانی حق‌دارند از آموزش و تربیت یکسان برخوردار گردند. در جهان کنونی یکی از شاخص‌های پیشرفت اجتماعی، آموزش‌وپرورش و چگونگی بهره‌مندی از آن می‌باشد. بر همین مبنا کشورها بخصوص کشورهای درحال‌توسعه درصدد ایجاد فرصت‌های برابر دسترسی همگان به آموزش‌وپرورش هستند(۲۹).

عدالت تربیتی در حوزه توزیع و در سطح کلان مستلزم آن است که امکانات تعلیم و تربیت به‌طور برابر میان مناطق آموزش‌وپرورش توزیع گردد. همین امر در سطح خرد یعنی فعالیت‌های کلاس نیز صادق است. بدین‌صورت که معلم باید دانش خود را به‌طور برابر در اختیار دانش آموزان قرار دهد. در دو کشور موردمطالعه مشاهده می‌شود که تدابیر اندیشیده شده در رابطه با همزیستی مسالمت‌آمیز طبق این مبنای ارزش شناختی هست. به‌عنوان‌مثال در کشور چین تدابیری چون «بهره‌مند شدن دانش آموزان فقیر و اقلیت‌های مذهبی و قومی از کمک‌های دولت»، «طرح امید (طرح آموزشی بهبود زمینه‌های آموزشی مناطق محروم)»، «توجه دولت چین به گسترش همگانی آموزش پایه در نواحی روستایی، اقلیت نشین و فقیرنشین» و «اعطای کمک‌هزینه‌های ویژه به اقلیت‌ها و داوطلبان خارجی که در دانشگاه‌های چین تحصیل می‌کنند»(۳۰) اندیشیده شده است که منطبق با این مبنای ارزش شناختی است. در کشور کانادا نیز تدابیری چون «بدون هزینه بودن امکانات آموزشی تا پایان مقطع متوسطه برای کلیه‌ی شهروندان کانادایی و افراد غیربومی»، «برخورداری همگانی از فرصت‌های آموزشی و اعمال سیاست تکثرگرایی فرهنگی»(۳۱) و «اخذ شهریه‌های مناسب از دانشجویان غیربومی و خارجی»، اندیشیده شده است که در راستای این مبنای ارزش‌شناسی است(۳۲).

آزادی عقیده و فکر

ازنظر جان لاک، پیوستن افراد به جامعه برای آن است که ضمانتی برای حفظ حقوق طبیعی آن‌ها فراهم شود. «میل» نیز آزادی فکر، بیان و عمل فردی را نیز مورد تأکید قرار می‌دهد. ازنظر وی، آن دسته از اقدام‌های فرد که موجب تعرض به حقوق دیگران شود، مستوجب عقاب است، اما به‌جز آن، فرد آزاد است(۳۳).

آزادی عقیده و فکر یکی دیگر از مبانی ارزش شناختی آموزش همزیستی در شاخه‌ی اخلاق است که در آموزش همزیستی در دو کشور چند فرهنگی موردمطالعه مدنظر قرارگرفته است. نظام آموزشی و تربیتی چین و کانادا روش‌های مختلفی را در راستای این مبنای ارزش شناختی به‌کاربرده‌اند که در ادامه به آن می‌پردازیم. به‌عنوان نمونه در کشور چین از روش آموزش از طریق مباحثه‌ی آزاد کلاسی در دانشگاه‌ها استفاده می‌شود که طی آن دانش آموزان از هر نژاد و اقلیتی که باشند می‌توانند در این مباحث شرکت نموده و آرا و عقاید خود را مطرح کنند. در کشور کانادا نیز روش‌هایی مانند «انتخاب جملاتی از فرهنگ‌های مختلف که بر شان انسانی تأکید می‌کنند و بحث روی این جملات توسط دانش آموزان» و «برقراری ارتباط بین دانش آموزان و دانشجویان»(۳۴) برای آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز استفاده می‌شود.

نفی نژادپرستی و خودبرتربینی

اختلاف افراد بشر ازلحاظ رنگ و زبان و نژاد و نظایر این‌ها به این منظور است که آن‌ها بدین‌وسیله از یکدیگر شناخته شوند تا نظام زندگی اجتماعی ازهم‌پاشیده نشود؛ نه آنکه این‌گونه اختلافات، دلیل بر تفاوت شخصیت انسانی افراد و ملاک حقانیت نظام طبقاتی و افسانه نژادی باشد. یک جامعه مطلوب جامعه شایسته‌سالار و لیاقت محور است و تمام برتری‌های قومی، نژادی، قبیله‌ای و طبقه‌ای از بین رفته و معیارهای دوستی، خویشاوندی و امثال آن جای خود را به شایستگی داده باشند. در چنین جامعه‌ای تنها معیار و ملاک برتری افراد و تقسیم مسئولیت‌ها، توان، خلاقیت، لیاقت و شایستگی است و این‌طور نیست که یک فرد از یک نژاد خاص یا نژادی که اکثریت جامعه را تشکیل می‌دهند خود را برتر از دیگران بداند(۳۵). در دو کشور موردمطالعه‌ی این پژوهش مواردی را می‌توان یافت که نشان می‌دهد این تدابیر و روش‌ها حول محور این مبنای ارزش‌شناسی تنظیم‌شده است. به‌عنوان‌مثال در کشور چین تدابیری مانند «طرح احداث مدارس ویژه فرزندان کارگران و مهاجرین»، «طرح توسعه احداث مدارس مشترک چینی و خارجی»، «توجه دولت چین به گسترش همگانی آموزش پایه در نواحی روستایی، اقلیت نشین و فقیرنشین»، «آموزش ارزش حقیقت برای احترام به فرهنگ‌های متنوع و آموزش مهربانی برای توجه بیشتر به همزیستی مسالمت‌آمیز» و «روش‌هایی مانند آموزش ارزش حقیقت برای احترام به فرهنگ‌های متنوع و آموزش مهربانی برای توجه بیشتر به همزیستی مسالمت‌آمیز» اجرا می‌شود که هم‌راستا با این مبنای ارزش‌شناسی است(۳۶). در کشور کانادا نیز مواردی مانند «ارتقا سطح فرهنگی جوامع بومی و غیربومی ساکن در کانادا از طریق آموزش‌های رسمی در جهت احترام گذاردن به فرهنگ‌های رایج کشور»، «برخورداری همگانی از فرصت‌های آموزشی و اعمال سیاست تکثرگرایی فرهنگی»، «غلبه بر قالب‌های بیانی یا شنیداری»، «روش ایفای نقش تمثیل تارعنکبوت»(۳۷) و «ارائه‌ی هزینه‌ی مسکن یا خوابگاه رایگان به دانشجویان مهاجر»(۳۸) را می‌توان یافت که متناسب با این مبنای ارزش شناختی هستند.

جایگاه آموزش همزیستی در نظام آموزشی کشورهای چین و کانادا

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

پس از بررسی مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی به بررسی جایگاه آموزش همزیستی در نظام آموزش‌وپرورش دو کشور موردمطالعه می‌پردازیم تا بتوانیم از خلال این بررسی، به روش‌های آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در این دو کشور را احصاء کنیم.

توصیف جایگاه آموزش همزیستی در چین

به‌طور خلاصه می‌توان گفت آموزش‌وپرورش چین تدابیر مختلفی برای ایجاد فضای همزیستی مسالمت‌آمیز بین اقوام مختلف چینی اندیشیده است که برخی از این تدابیر عبارت‌اند از:

الف–تدابیر ارتباطی

–اعزام دانشجو به کشورهای همسایه و پذیرش دانشجو از سایر کشورها

–وجود دانشجویان خارجی به چین برای یادگیری زبان چینی(۳۹).

ب–تدابیر مالی–اقتصادی

برخی از این تدابیر عبارت‌اند از:

– بهره‌مند شدن دانش آموزان فقیر و اقلیت‌های مذهبی و قومی از کمک‌های دولت.

– اعطای کمک‌هزینه‌های ویژه به اقلیت‌ها و داوطلبان خارجی که در دانشگاه‌های چین تحصیل می‌کنند(۴۰).

پ–تدابیر آموزشی

– معلمان ملزم به شرکت در دوره‌های آموزش زبان خارجی و قبولی در این دوره هستند.

– توجه دولت چین به گسترش همگانی آموزش پایه در نواحی روستایی، اقلیت نشین و فقیرنشین(۴۰).

ت– طرح‌های آموزشی، تربیتی و حمایتی

–طرح امید (طرح آموزشی بهبود زمینه‌های آموزشی مناطق محروم) (۴۰).

–طرح ساختار اخلاقی کودکان چینی، با هدف تبدیل کودکان به نمونه‌های کوچکی از افراد میهن‌پرست، با تمدن و باادب، صادق، وفادار و باانضباط جامعه و همچنین تبدیل کودکان به نمونه‌های کوچکی از انسان‌دوستی، کمک به یکدیگر، احترام به حقوق دیگران و علاقه به همکاری با سایرین(۴۱).

–طرح تحصیل دختران کم‌بضاعت (۴۲).

ث– تقویت نظام آموزشی مناطق غربی چین(۴۲).

ج– بورسیه تحصیلی دانشجویان روستایی(۴۲).

موارد فوق نکات مثبتی است که نشان می‌دهد آموزش همزیستی در آموزش‌وپرورش چین از جایگاه مناسبی برخوردار است؛

علاوه بر این، مواردی نیز دیده می‌شود که مؤید این مطلب است که نظام آموزشی چین در بعضی موارد توجه کمتری به اقلیت‌ها می‌نماید که این خود به وجود تعارض بین گروه‌های مختلف چینی دامن می‌زند تا جایی که گروه‌های حقوق بشر نیز به این قضیه اعتراض کردند. بر اساس این گزارش مواردی وجود دارد که نشان می‌دهد در برخی موارد توجه کمتری به امر آموزش همزیستی می‌شود. برخی از این موارد عبارت‌اند از:

- کمبود کتب ویژه کودکان و نوجوانان مناطق روستایی با توجه به این‌که اکثریت اقلیت‌های قومی و فرهنگی در روستاها هستند.
- اخذ شهریه‌های بالای تحصیلی از دانشجویان اقلیت‌های قومی
- کمبود کتب درسی و آموزگار به‌ویژه برای دانش آموزان دختر مناطق روستایی
- جهت مقابله با خطری که کشورهای کمونیست را در جهت فروپاشی این کشورها تهدید می‌کند و جلوگیری از ورود آن به کشور چین ضمن تأکید بر حفظ کمونیست، تدابیر شدید امنیتی به‌ویژه در مناطق اقلیت نشین اتخاذ و نظارت دستگاه‌های امنیتی بر فعالیت‌های اجتماعی تشدید می‌گردد.

از برآیند آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد که آموزش‌وپرورش چین جایگاه مناسبی را برای آموزش همزیستی در نظر گرفته است و دلیل این ادعا را می‌توان در چشم‌اندازی که کشور چین درزمینه‌ی سیاسی و علمی برای سال‌های آینده ترسیم کرده است دید؛ که در ذیل به‌صورت فهرست‌وار آمده است.

- برقراری همزیستی مسالمت‌آمیز با سایر کشورها
- احترام متقابل به حاکمیت و تمامیت ارضی کشورها
- عدم تجاوز به حقوق سایر کشورها
- عدم‌مداخله در امور سایر کشورها
- نیل به اتخاذ سیاست کسب منافع متقابل در برقراری رابطه با سایر کشورها(۴۳).

توصیف جایگاه آموزش همزیستی در کانادا

پافشاری کانادایی‌ها بر دغدغه‌های همگانی چون صلح، نظم و حکومت خوب بدین معناست که در برنامه‌های دولتی، به مسائلی نظیر تحصیلات به دلیل تأثیرات عمومی آن‌ها بها داده می‌شود(۴۴). برخی از فعالیت‌های آموزش‌وپرورش کانادا در جهت ترویج همزیستی مسالمت‌آمیز به شرح ذیل‌اند(۴۵).

- امکانات آموزشی تا پایان مقطع متوسطه برای کلیه‌ی شهروندان کانادایی و افراد غیربومی کشور هیچ‌گونه هزینه‌ای در برندارد.
- آموزش میراث فرهنگی و ارزش‌های سنتی ملی.
- برخورداری همگانی از فرصت‌های آموزشی و اعمال سیاست تکثرگرایی فرهنگی.
- وضع قوانینی در جهت ترویج همزیستی مسالمت‌آمیز؛ به‌عنوان‌مثال برخی از قوانین حاکم بر نظام آموزش عالی کانادا عبارت است از: الف) بیانیه حقوق و آزادی‌های اجتماعی، در خصوص حق آموزش برای کلیه‌ی افراد. ب) در ایالت کویون قوانین ویژه‌ای به تصویب دولت محلی رسیده است که به‌واسطه‌ی چنین قوانینی کلیه‌ی شهروندان ایالتی اعم از بانوان، معلولین، افراد کم‌درآمد، بومیان، کهن‌سالان، اقلیت‌های قومی، مهاجرین و

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

ساکنین نقاط دوردست ایالت مذکور از امکانات آموزشی مقتضی بهره‌مند گردیده و بتوانند به نحو مناسبی در کنار یکدیگر زندگی کنند. ج) در ایالت آلبرتا و بریتیش کلمبیا نیز چنین قانونی وجود دارد(۴۶).

• اخذ شهریه‌های مناسب از دانشجویان غیربومی و خارجی (۴۷).

با نظر به مواردی که مطرح شد می‌توان دریافت که در کشور کانادا آموزش همزیستی اهمیت زیادی دارد و نظام آموزشی این کشور جایگاه والایی را برای این امر مهم قائل است. هجوم دانشجویان خارجی به این کشور جهت ادامه‌ی تحصیل نشان از صحت این گفته دارد. خلاصه‌ی آنچه در این بخش آمد را می‌توان در جدول ۱ موردتوجه قرار داد.

با مقایسه مطالبی که به‌طور خلاصه در جدول ۱ آمده می‌توان دریافت که دو کشور چین و کانادا اهمیت قابل قبولی برای آموزش همزیستی قائل بوده و باارزشی که برای اقلیت‌های فرهنگی در نظر گرفته‌اند به همه‌ی شهروندان از هر ملیت، قوم، فرهنگ و مذهبی که باشند می‌آموزند که به نحو مسالمت‌آمیزی در کنار یکدیگر زندگی کنند. مسلماً آنچه مشخص است این است که پژوهش حاضر نشان می‌دهد، کشور چین تدابیر بیشتری را برای آموزش همزیستی اندیشیده است اگرچه فعالیت‌هایی که در کانادا صورت می‌گیرد نیز نشان از اهمیت این موضوع در این کشور دارد.

شیوه‌های آموزش همزیستی در برنامه‌ی درسی کشورهای چین و کانادا در ادامه مطابق مراحل روش بردی؛ موضوع شیوه‌های آموزش همزیستی در برنامه‌ی درسی کشورهای چین و کانادا موردبررسی قرارگرفته است.

برخی از شیوه‌های مهم آموزش همزیستی در کشور چین برخی از این روش ها عبارتند از(۴۸):

–تعلیم زبان‌اصلی و زبان بومی به دانش آموزان اقلیت‌های قومی به‌نحوی‌که هم یکی از مهم‌ترین میراث‌های فرهنگی آن‌ها که زبان آن‌هاست کمرنگ نشود.

–در دوره‌ی پیش‌دبستانی به کودکان ارزش حقیقت و مهربانی آموخته می‌شود تا آن‌ها یاد بگیرند که هرکدام از فرهنگ‌ها می‌توانند به نحوی با حقیقت نزدیک بوده و با آموزش مهربانی، کنار هم زیستن را به آن‌ها می‌آموزند.

–آموزش از طریق مباحثه‌ی آزاد کلاسی در دانشگاه‌ها. به‌این‌ترتیب دانشجویان می‌آموزند که باید ضمن احترام به سایر گروه‌ها، حرف آن‌ها را شنید و باکمال احترام بررسی نمود و نهایتاً تصمیم گرفت.

–برقراری تبادلات دانشجویی که آن‌ها کمک کند که روابط بهتری با سایر گروه‌ها برقرار کنند.

–بازدید از آثار تاریخی برای دانشجویان خارجی. از این طریق دانشجویان خارجی بافرهنگ چین بیشتر آشنا شده و نرخ تبادل اساتید و دانشجویان چینی افزایش‌یافته و علاوه بر آن امکان ارتباط بیشتر بین اساتید و دانشجویان خارجی و چینی ایجاد می‌شود.

برخی از شیوه‌های مهم آموزش همزیستی در کشور کانادا

–برقراری ارتباط. ازجمله دروس محوری سطح کارشناسی آموزش عبارت است از درس مهارت‌های ارتباطی که در این درس به شیوه‌ی برقراری ارتباط فراگیران یاد می‌گیرند که چگونه با سایر افراد به‌ویژه با افرادی که دارای دیدگاه‌های متفاوت هستند رابطه‌ای توأم با موفقیت برقرار کنند.

– در درس هنر شیوه‌هایی مثل انتخاب اشعاری در مورد همزیستی، مدارا و حقوق بشر توسط دانش آموزان که به‌صورت سرود همگانی اجرا می‌شود و یا اینکه از دانش آموزان می‌خواهند تا در مورد موضوعاتی مثل همزیستی، صلح و مدارا نقاشی و طراحی کنند.

–آموزگاران، فرهنگ‌های بومی را در قالب داستان‌های اصیل در برنامه‌ی درسی آموزش همزیستی، صلح و درک متقابل ارائه می‌کنند. یکی از موضوعاتی که در داستان‌ها وارد می‌شود، شباهت‌ها و مشترکات خاستگاه انسانی در کلیه‌ی فرهنگ‌هاست. گوش دادن به داستان‌های سنتی سایر اقوام، احترام به آن‌ها محسوب می‌شود و باعث می‌شود که با عقاید همدیگر بیشتر آشنا شوند.

–روش تخیل. از نتایج این روش این است که دانش آموزان قادر خواهند بود به‌منظور خلق فضایی حمایتگر، تولید روابط مثبت و درک متقابل از تصورات و تخیلات خویش بهره‌جویند. معلم با برانگیزاندن حس تخیل دانش آموزان کمک زیادی در جهت همزیستی دانش آموزانِ با فرهنگ‌های بومی متفاوت می‌نماید(۴۹).

– روش ایفای نقش تمثیل تارعنکبوت

در این روش معلم فردی را به‌عنوان نماد گروه اقلیت انتخاب می‌کند. دانش آموزان شروع به گفتن متلک و داستان‌هایی درباره‌ی گروه فوق بر اساس تعصبات قالبی منفی می‌کنند. هر حکایت همراه با حرکتی از سوی معلم است او با تکه‌ای طناب با برچسبی که له نماینده‌ی گروه اقلیت می‌زند، او را به‌تدریج در تارعنکبوت تعصبات (طناب‌ها یا برچسب‌ها) گرفتار می‌کند. پس‌ازاین عمل، معلم از نماینده‌ی اقلیت درباره‌ی احساسش در این شرایط می‌پرسد. سپس از دانش آموزان سؤال می‌کند: احساس شما چیست؟ آیا شما مایلید این نقش را بازی کنید؟ سپس دانش آموزان درباره‌ی اثر قالب‌ها و تعصب بر مردم و جامعه بحث می‌کنند. برای رهاندن زندانی از تارعنکبوت، معلم از دانش آموزان می‌خواهد تا به او حرف مثبتی بزنند که پیام عشق و تفاهم را القا کند. در طی این بازی، دانش آموزان نه‌تنها ستم و بی‌عدالتی ناشی از تعصب را درک می‌کنند و در رنج‌ها شریک می‌شوند، بلکه این فرصت برای آنان ایجاد می‌شود تا به توانایی‌های خود برای

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

کاهش تعصب، افزایش مدارا و باهم زیستن و ایجاد هماهنگی پی ببرند(۵۰).

– انتخاب جملاتی از فرهنگ‌های مختلف که بر شأن انسانی تأکید می‌کنند و بحث روی این جملات توسط دانش آموزان

– غلبه بر قالب‌های بیانی یا شنیداری: این روش کلیه‌ی دانش آموزان را برای انجام کار بدون خشونت در جامعه‌ای که هم‌زمان با ایجاد وحدت و هماهنگی، به گوناگونی‌های فرهنگی به دیده‌ی احترام می‌نگرد تشویق می‌کنند.

روش‌های آموزش همزیستی در دو کشور چین و کانادا را به‌طور خلاصه در جدول ۲ می‌بینیم.

در پایان این بخش نیز به‌عنوان تفسیر، هم‌جواری و مقایسه‌ی توصیفات می‌توان گفت، همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود روش‌های متنوعی برای آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا وجود دارد که بیشتر آن‌ها بر تعامل بین افراد و گروه‌های کلاسی و روابط بین آن‌ها استوار هستند. توجه به زبان بومی و حفظ ارزش‌های فرهنگی ازجمله مهم‌ترین عواملی است که در اتخاذ شیوه‌های مذکور در هر دو کشور چین و کانادا لحاظ شده است. آنچه در مورد کشور کانادا در رابطه با شیوه‌های آموزش همزیستی دیده می‌شود این است که روش‌های بیشتر و متنوع‌تری نسبت به چین وجود دارد که به نظر می‌رسد این موضوع به علت این است که در کشور کانادا ازلحاظ جغرافیای سیاسی ساختار ایالتی دارد و نظام‌های آموزشی، اگرچه با دولت مرکزی هماهنگ هستند اما به میزان زیادی استقلال داشته و لذا توانسته‌اند روش‌های متنوع‌تری را انتخاب و اتخاذ نمایند.

با مقایسه‌ی مطالعه‌هایی که در پیشینه‌ی پژوهش آمده است درمی‌یابیم که پژوهش‌های گذشته اگرچه به این نتیجه رسیده‌اند که فعالیت‌های مناسبی در خصوص آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در ایران انجام نشده است، اما هیچ‌کدام به راهکارهایی که منجر به این مهم شود اشاره نکرده‌اند که در ادامه به این راهکارها می‌پردازیم.

راهکارهایی برای بهبود آموزش همزیستی در نظام آموزشی ایران

برای استفاده از روش‌هایی که جهت آموزش همزیستی در دو کشور چین و کانادا مورداستفاده قرار می‌گیرد، در مرحله‌ی نخست باید به فرهنگ غالب کشورهای چین، کانادا و ایران توجه نمود و قبل از برگزیدن هرکدام از روش‌ها، جهت اجرا در ایران باید بررسی کرد که آیا این روش در کشور ایران نیز قابل‌استفاده است یا خیر؟

روش‌هایی که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌شود ازجمله روش‌هایی هستند که پس از در نظر گرفتن شرایط مذکور می‌توان از آن‌ها در ایران استفاده کرد.

۱. پیش‌بینی درسی به‌عنوان تربیت شهروندی که در محتوای آن علاوه بر اشاره به مقوله و مؤلفه‌های مختلف شهروندی، آموزش همزیستی نیز گنجانده شود که درواقع جزء مؤلفه دانشی شهروند جهانی است.

۲. آموزش زبان‌های قومی در هرکدام از فرهنگ‌ها. با این روش حفظ زبان‌های بومی به ماندگاری آن‌ها نیز کمک شده و باعث می‌شود که اقلیت‌های قومی گسترش بیشتری پیداکرده و امکان آشنایی اقوام مختلف با یکدیگر فراهم گردد.

۳. فراهم کردن امکان بازدید از بناهای فرهنگی کشور برای دانشجویان خارجی. از این طریق آنان بافرهنگ ایران آشنایی بیشتری پیداکرده و به‌صورت ملموس و فارغ از تبلیغات منحرف‌کننده با کشور ایران آشنا شوند و به دنبال آن امکان همزیستی بهتر و مسالمت‌آمیز بین دانشجویان بومی و غیربومی فراهم گردد.

۴. انتخاب اشعاری که در مورد همزیستی، صلح، مدارا و حقوق بشر هستند برای گروه‌های سرود دانش‌آموزی و همچنین انتخاب اشعار بومی و محلی برای این‌گونه سرودها و همچنین استفاده از موضوعاتی با عناوین مرتبط با همزیستی در درس‌های طراحی و نقاشی.

۵. ارائه‌ی فرهنگ‌های بومی توسط آموزگاران مدارس ابتدایی و کودکستان‌ها به دانش آموزان.

لازم به ذکر است که روش‌های مذکور را می‌توان برای آموزش همزیستی در برنامه‌ی درسی مدارس ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و همچنین در دانشگاه‌ها مورداستفاده قرار داد.

جدول ۱: مقایسه جایگاه آموزش همزیستی در نظام آموزشی کشورهای چین و کانادا

محاسن	معایب
۱-اعزام دانشجو به کشورهای همسایه و پذیرش دانشجو از سایر کشورها ۲-ورود دانشجویان خارجی به چین برای یادگیری زبان چینی. ۳-بهره‌مند شدن دانش آموزان فقیر و اقلیت‌های مذهبی و قومی از کمک‌های دولت. ۴-اعطای کمک‌هزینه‌های ویژه به اقلیت‌ها و داوطلبان خارجی که در دانشگاه‌های چین تحصیل می‌کنند. ۵- شرکت معلمان در دوره‌های آموزش زبان خارجی	۱-کمبود کتب ویژه کودکان و نوجوانان مناطق روستایی با توجه به این‌که اکثریت اقلیت‌های قومی و فرهنگی در روستاها هستند. ۲-اخذ شهریه‌های بالای تحصیلی از دانشجویان اقلیت‌های قومی.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

چین	۶- توجه دولت چین به گسترش همگانی آموزش پایه در نواحی روستایی، اقلیت نشین و فقیرنشین. ۷-طرح امید (طرح آموزشی بهبود زمینه‌های آموزشی مناطق محروم): ۸- طرح احداث مدارس ویژه فرزندان کارگران و مهاجرین ۹- طرح توسعه احداث مدارس مشترک چینی و خارجی ۱۰-طرح ساختار اخلاقی کودکان چینی	۳-کمبود کتب درسی و آموزگار به‌ویژه برای دانش آموزان دختر مناطق روستایی ۴- تدابیر شدید امنیتی به‌ویژه در مناطق اقلیت نشین اتخاذ و نظارت دستگاه‌های امنیتی بر فعالیت‌های اجتماعی تشدید می‌گردد جهت حفظ حزب کمونیست.
کانادا	۱-امکانات آموزشی تا پایان مقطع متوسطه برای کلیه‌ی شهروندان کانادایی و افراد غیربومی کشور، آزاد بوده و هیچ‌گونه هزینه‌ای ندارد. ۲-آموزش میراث فرهنگی و ارزش‌های سنتی ملی ۳-ارتقا سطح فرهنگی جوامع بومی و غیربومی ساکن در کانادا از طریق آموزش‌های رسمی در جهت احترام گذاردن به فرهنگ‌های رایج کشور. ۴-برخورداری همگانی از فرصت‌های آموزشی و اعمال سیاست تکثرگرایی فرهنگی ۵-وضع قوانینی در جهت ترویج همزیستی مسالمت‌آمیز در کشور کانادا ۶-اخذ شهریه‌های مناسب از دانشجویان غیربومی و خارجی	۱-ورود به دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای غیردانشگاهی به‌این‌ترتیب است که محدودیتی برای دانشجویان خارجی وجود ندارد اما اولویت با شهروندان ایالتی، سپس کانادایی و نهایتاً دانشجویان خارجی است. این مورد مخصوصاً در ایالت‌های مانیتوبا و نیوبرونزویک وجود دارد.

جدول ۲. مقایسه‌ی روش‌های آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا

چین	کانادا
۱-تعلیم زبان‌اصلی و زبان بومی به دانش آموزان اقلیت‌های قومی ۲-بازدید از آثار تاریخی برای دانشجویان خارجی. ۳-آموزش از طریق مباحثه‌ی آزاد کلاسی در دانشگاه‌ها. ۴-برقراری تبادلات دانشجویی. ۵- آموزش ارزش حقیقت برای احترام به فرهنگ‌های متنوع و آموزش مهربانی برای توجه بیشتر به همزیستی مسالمت‌آمیز.	۱-برقراری ارتباط. ۲-انتخاب اشعاری در مورد همزیستی، مدارا و حقوق بشر توسط دانش آموزان که به‌صورت سرود همگانی اجرا می‌شود و یا اینکه از دانش آموزان می‌خواهند تا در مورد موضوعاتی مثل همزیستی، صلح و مدارا نقاشی و طراحی کنند. (درس هنر) ۳- ارائه فرهنگ‌های بومی در قالب داستان‌های اصیل در برنامه‌ی درسی آموزش همزیستی، صلح و درک متقابل توسط آموزگاران مدارس ابتدایی. ۴-روش تخیل. ۵-روش ایفای نقش تمثیل تارعنکبوت: ۶-انتخاب جملاتی از فرهنگ‌های مختلف که بر شأن انسانی تأکید می‌کنند و بحث روی این جملات توسط دانش آموزان ۷-غلبه بر قالب‌های بیانی یا شنیداری

بحث

یکی از عوامل بروز رفتارهای متفاوت یا بعضاً متعارض، مبانی ارزش‌شناسی متفاوتی است که رفتارها و فرهنگ‌های افراد را شکل می‌دهد. بر این اساس بررسی مبانی ارزش‌شناسی آموزش همزیستی ضروری به نظر می‌رسد. در یافته‌های پژوهش حاضر به برخی از این مبانی ارزش‌شناسی اشاره شد که عبارت‌اند از: حفظ کرامت انسان‌ها، آزادی عقیده و فکر، رعایت عدالت آموزشی و تربیتی و نفی نژادپرستی و خودبرتربینی. آنچه به‌عنوان آموزش همزیستی و جایگاه آن در کشورهای چین و کانادا به‌عنوان دو کشور چند فرهنگی در این پژوهش موردبررسی قرارگرفته است نشان می‌دهد که این دو کشور اهمیت زیادی برای آموزش همزیستی به دانش آموزان در مدارس قائل بوده و به‌ویژه توجه زیادی به آموزش اقلیت‌ها دارند. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که روش‌های متنوعی برای آموزش همزیستی در کشورهای چین و کانادا وجود دارد که بیشتر آن‌ها بر تعامل بین افراد و گروه‌های کلاسی و روابط بین آن‌ها استوار هستند، توجه به زبان بومی و حفظ ارزش‌های فرهنگی ازجمله مهم‌ترین عواملی است که در اتخاذ روش‌های مذکور در هر دو کشور چین و کانادا لحاظ شده است؛ و نهایتاً اینکه از نتایج این تحقیق می‌توان راهکارهایی برای آموزش همزیستی در برنامه‌ی درسی کشور ایران دریافت کرد.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

نتیجه‌گیری

ازآنچه در این پژوهش به آن پرداختیم می‌توان نتیجه گرفت که با بررسی همزیستی مسالمت‌آمیز در نظام آموزش‌وپرورش دو کشور چند فرهنگی چین و کانادا که به ترتیب یکی محل زندگی افراد بومی با نژادها و فرهنگ‌های مختلف است و دیگری پذیرای مهاجرین متفاوت از کشورها و فرهنگ‌های مختلف، می‌توان به راهکارهایی برای آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در آموزش‌وپرورش ایران دست‌یافت. همان‌طور که اشاره شد، این راهکارها باید متناسب با بافت فرهنگی برگرفته از فرهنگ ایرانی و اسلامی کشور ایران انجام شود. این پژوهش به بررسی جایگاه و روش‌های آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در دو کشور چند فرهنگی مذکور پرداخت، اما خوب است پژوهشگران این موضوع را در نظام آموزشی کشورهای چند فرهنگی دیگر مورد مطالعه قرار دهند، یا اینکه نقش دیگر نهادهای تربیتی(به‌جز آموزش‌وپرورش) را در آموزش همزیستی مسالمت‌آمیز در کشورهای مختلف موردمطالعه قرار داده و راهکارهای متناسب با فرهنگ ایرانی- اسلامی حاکم بر کشور ایران مورد مطالعه و پژوهش قرار دهند.

سپاسگزاری

از آقای دکتر محمدحسن میرزامحمدی و دکتر سعید ضرغامی که در نوشتن این پژوهش از راهنمایی‌های ایشان بهره بردیم سپاسگزارم.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه دکتری(کد: ۲۵۹۵۹۲۷) نویسنده‌ی اول، به راهنمایی خانم دکتر سوسن کشاورز و راهنمایی دکتر اکبر صالحی و محسن فرمهینی فراهانی در دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی انجام شده است.

تضاد منافع

هیچ‌گونه تعارض منافعی بین نویسندگان وجود ندارد.

References

1. Hashemi J. [Study of peaceful coexistence as a educational goal and its reflection in high school textbooks of education and education of Iran]. Thesis for Ph.D. Shahid chamran Uiniversity. Faculty of Psychology and Education. Ahvaz; 2009.
2. Kazempour S, Khalkhali A, Janalipour R. [The Effect of a Peace Education Program on Training Global Citizens]. Quarterly Journal of New Approaches in Educational Administration. 2012;3(3):49-62.
3. Frvant J. Sociology: A Global prespective. Belmont wadsrworth: 1996.
4. Taherpour M, Norizadeh A. [Clarification of Values' Cognition of the Philosophy of Education and Rearing from the Viewpoint of Islam]. Journal of cultural engineering. 2013;8(3):10-33.
5. Shayanmehr A. [Adaptive Encyclopedia of Social Sciences]. Tehran; keyhan.1998.
6. Sarokhani B. [Income on the Encyclopedia of Social Sciences]. Tehran; keyhan. 1991.
7. Shariatmedari A. [Principals and Philosophy of Education]. Tehran; Amirkabir. 2004.
8. Morgeneta H.J. [Politic between nations]. Translate by Homeyra Moshirzadeh. Tehran; Ministry of Foreign Affairs Publisher. 1995.
9. Bayer M, Staly S. Teaching peace in a violent world, ACEI Representatives to the UN. 2003
10. James J. Hope through action. Paper presented at National Conference of Peace Education; New York. 1996
11. Mc Farland S. A Model for peace education. Montesori life. 1999.
12. Desivilia H.S. Promoting coexistence by means of conflict education:The MACBE model, Jornal of Social Issues. 2004; 8(4): 339-355.
13. YONESCO Santiago(US)(2007). Education for Coexistence and a Culture of Peace in Latin america, [cited 2017]. Available from:yonesco. org.
14. Clifford H, Herendon A.A,Zuki K. Educating for Peace and Tolerance, Teachears College Record.NY; 2006.
15. Martins S.E. The media and the meeting of Cultures, in pro of Cultureal Coexistence. Comunicar. 2009;8(4): 223-230.
16. Hashemi J. [Study of peaceful coexistence as a educational goal and its reflection in high school textbooks of education and education of Iran]. Thesis for Ph.D. Shahid chamran Uiniversity. Faculty of Psychology and Education. Ahvaz; 2009.
17. Barkhordari M, Bakhtiar nasrabadi H, Haidari M.H, Naistani M.R. [Examining the Role of Art Education in Realizing the Purposes of Peace-Based Curriculum]. TLR. 2018;13(2):140-165.
18. Zembylas M, Bekerman Z. Dilemmas of Justice in Peace/Coexistence Education, Review of Education. Pedagogy & Cultural Studies. 2008;8(2):399-419.
19. YONESCO Santiago(US)(2007). Education for Coexistence and a Culture of Peace in Latin america, [cited 2017]. Available from:yonesco. org.
20. Fallh Nodehi M. [UNESCO's Peace Education Themes in the Islamic Republic of Iran's Prospective Document for 20 Year]. TLR. 2009;16(36):55-68 & Frvant J. Sociology: A Global prespective. Belmont wadsrworth: 1996 & Hajizadeh H, Karami M. [The Analysis of the intended and implemented curriculum in junior high school (According to UNESCO elements in Peace education)]. Research in Curriculum Planning. 2013;10(3):92-109 & Hashemi J. [Study of peaceful coexistence as a educational goal and its reflection in high school textbooks of education and education of Iran]. Thesis for Ph.D. Shahid chamran Uiniversity. Faculty of Psychology and Education. Ahvaz; 2009.
21. Aghazadeh A. [Adoptional Education]. Tehran; samt. 2000.
22. Mirzamohammadi M.H. [Adoptional Education]. Tehran; Yastoroon. 2008.
23. Aghazadeh A. [Adoptional Education]. Tehran; samt. 2000.
24. Bagheri K. [The desirable pattern of education in the Islamic Repablic of Iran]. Tehran; Madreseh. 2014.
25. Gouttek J.L. [Philosophical and Ideological Perspectives on Eduvation]. Translate by Mohammad Jafar Pakseresht. Tehran; Samt. 2009.
26. Bagheri K. [Islamic Education]. Tehran; Madreseh. 2005.
27. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [China Education system]. 2017a. [cited 2017]. Available from: http://oerp.ir/international/1396/6129.
28. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [Canada Education system]. 2017b. [cited 2017]. Available from: international/1394/2524
29. Abdous M. [Effective factors on unequal educational opportunities between boys and girls]. Tehran; institute of education. 2003.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]

30. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [China Education system]. 2017a. [cited 2017]. Available from: http://oerp.ir/international/1396/6129.
31. Shabani Z. [Combined Educational programs of Science and Moral Teachings (in U.S, Canada and Australia as a model for Iranian primary schools educational system]. journal of Islamic Education. 2005;1(2):89-91.
32. Shabakeh melli madares. [Canada Education system]. 2017. [cited 2017]. Available from: http://roshd.ir/MainPage/Others/moallem/Canada-history.pdf.
33. Bagheri K. [Islamic Education]. Tehran; Madreseh. 2005.
34. Hajiyosefi A. [A model for teaching, researching and producing political knowledge in Canada]. Iranian Higher Education journal. 2009;1(4):107-144.
35. Gharibi J, Golestani H, Jafari E. [Axiology foundations of multicultural Education]. Journal of research in teaching. 2014;2(1):85-95.
36. Shabani Z. [Combined Educational programs of Science and Moral Teachings (in U.S, Canada and Australia as a model for Iranian primary schools educational system]. journal of Islamic Education. 2005;1(2):89-91.
37. Frvant J. Sociology: A Global prespective. Belmont wadsrworth: 1996 & Organization for Educational Research and Planning(OERP). [Canada Education system]. 2017b. [cited 2017]. Available from: international/1394/2524.
38. Danesh pagohan-e- mohajer Institute. [Canada Educational system].2017. [cited 20017]. Available from: http://www.dpmi.ir/1396/04/29.
39. China Internet Radio. [A look at China's educational system]. 2017. [cited 2017]. Available from: http://persian.cri.cn/221/2013/04/11/1s128312.htm.
40. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [China Education system]. 2017a. [cited 2017]. Available from: http://oerp.ir/international/1396/6129.
41. Thought club. [Education in China]. 2017. [cited 2018]. Available from: http://www.bashgah.net/fa/content/show/33838.
42. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [China Education system]. 2017a. [cited 2017]. Available from: http://oerp.ir/international/1396/6129.
43. China Internet Radio. [A look at China's educational system]. 2017. [cited 2017]. Available from: http://persian.cri.cn/221/2013/04/11/1s128312.htm.
44. Izadi kahkashi R. [History of education in Canada].2017. [cited 2018]. Available from: http://anthropologyandculture.com/fa/easyblog/239.
45. Shabakeh melli madares. [Canada Education system]. 2017. [cited 2017]. Available from: http://roshd.ir/MainPage/Others/moallem/Canada-history.pdf.
46. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [Canada Education system]. 2017b. [cited 2017]. Available from: international/1394/2524
47. Shabakeh melli madares. [Canada Education system]. 2017. [cited 2017]. Available from: http://roshd.ir/MainPage/Others/moallem/Canada-history.pdf.
48. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [China Education system]. 2017a. [cited 2017]. Available from: http://oerp.ir/international/1396/6129.
49. Shabakeh melli madares. [Canada Education system]. 2017. [cited 2017]. Available from: http://roshd.ir/MainPage/Others/moallem/Canada-history.pdf.
50. Organization for Educational Research and Planning(OERP). [Canada Education system]. 2017b. [cited 2017]. Available from: international/1394/2524.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-10]